

H F

H O L N D F S T V L

50

Harold Pinter

THE HOMECOMING

Ziet u hetzelfde
als onze recensent?

Harold Pinter
The Homecoming

Stadsschouwburg
5, 6, 7 en 8 juni 1997

de Volkskrant

Nieuwsgierige krant voor nieuwsgierige mensen

Bel gratis 06-0561 voor een proefabonnement

Fragment uit het jubileumboek: *Een Nederlands wonder. Vijftig jaar Holland Festival*

Op het festival van 1950 maakt het Nederlandse publiek kennis met de hogeschool van de Britse theaterkunst. De voorstellingen van The Old Vic Theatre Company en de openluchtproducties in Bloemendaal van *A Midsummer Night's Dream* door de Young Vic verdwijnen bij velen nooit meer uit het geheugen.

Royal National Theatre

The Homecoming

Harold Pinter

Stadsschouwburg

do 5, vr 6, za 7, 20.15 uur

einde circa 22.45 uur

zo 8 juni, 14.00 uur

Regie

Roger Michell

Decor

William Dudley

Lichtontwerp

Hugh Vanstone

'Company Voice Work'

Patsy Rodenburg

Geluid

Christopher Shutt

Rolverdeling

Max

David Bradley

Lenny

Michael Sheen

Sam

Sam Kelly

Joey

Eddie Marsan

Teddy

Keith Allen

Ruth

Lindsay Duncan

Synopsis

Max leeft met zijn twee volwassen zonen Lenny en Joey en met zijn broer Sid in een mannengemeenschap. Een sterke haat-liefde verhouding houdt hen bij elkaar. Sid verdient de kost voor het gezin met zijn baantje als chauffeur. Lenny werkt er wat bij als souter en Joey is een redelijke amateurbokser. Er is nog een derde zoon, Teddy, maar die is het milieu ontgroeid en heeft het tot professor gebracht aan een Amerikaanse universiteit. Teddy is op doorreis in Europa en kan het niet nalaten nog even thuis te komen. Zijn vrouw Ann heeft hij meegebracht. Zij is fotomodel geweest vóór ze met Teddy trouwde en ze voelt zich meteen in Teddy's oude milieu thuis. Als een magneet voelt ze zich aangetrokken tot de vier mannen, die op hun beurt in haar het begeerde object van hun lusten vinden. Teddy moet met lede ogen aanzien, hoe zijn vader en broers er in slagen zijn vrouw in te palmen en haar ten slotte weten over te halen bij hun te blijven. Zij zal de nieuwe kostwinster worden, op haar rug zal ze het geld moeten verdienen. Maar ze stelt wel eisen: een eigen flat, een dienstmeisje, een garderobe. Teddy tracht haar nog terug te winnen met het argument dat ze toch met hem getrouwd is en drie kinderen heeft, maar dat argument heeft niet genoeg waarde. Niet Teddy is thuisgekomen, maar Ann. Teddy vertrekt totaal ontredderd, terwijl Ann achterblijft als de nieuwe heerseres van het huis, die de mannen tot haar slaven zal maken.

The Homecoming, v.l.n.r. Keith Allen (Teddy), David Bradley (Max), Eddie Marsan (Joey) foto Ivan Kyncl.

Coproductie The British Council/
Stadsschouwburg/
Holland Festival

Met dank aan British Midland

Randprogramma: Op vr 6 juni is er een nabespreking met acteurs onder leiding van Michaël Zeeman.

Harold Pinter

Klein Pinter-dossier

Carel Alphenaar

Van Wilde naar Pinter

Het is niet toevallig dat het talent van Pinter zich in Engeland heeft kunnen ontwikkelen. Het psychologisch realisme is er sinds de laatste eeuwwisseling een geliefde stroming en de Engelsen waren er tevreden mee. Verder zorgde de *splendid isolation* ervoor dat het Engelse toneel van vreemde smetten vrij bleef. Het profiteerde nauwelijks van de nieuwe technieken van Brechts epische theater en onderging ook haast geen invloed van absurdisten als Adamov en Ionesco om maar een paar vernieuwende toneelschrijvers te noemen.

In het begin van de twintigste eeuw deelden Wilde en Shaw de lakens uit in de Engelse theaters en in hun kielzog volgden schrijvers als Somerset Maugham en Noel Coward. Als er stof opwaaide van de Engelse planken was het vooral gespreksstof. Als het publiek al eens direct werd toe-

gesproken door een acteur die uit zijn rol moest vallen, was zo'n *act* eerder terug te voeren op de *music hall*-traditie dan dat er sprake was van een op dialectiek gerichte onderbreking. Het psychologische conversatietoneel is nog steeds het dominerende genre in de Angelsaksische landen. Wie in de grotere theaters van Londen, New York of San Francisco wel eens een 'eigentijds stuk' bekijkt, zal dit kunnen beamen.

Het Londense toneel heeft aan het eind van de jaren vijftig wel een belangrijke *inhoudelijke* ontwikkeling doorgemaakt. Tot grote verbazing van het Engelse publiek werden toen in een aantal theaters niet de salons van de *society* nagebouwd, maar men kreeg heuse arbeiderswoningen als decor te zien. En het taalgebruik was ook niet meer voor onder de kerstboom. Een nieuwe groep schrijvers had zich aangediend: de *angry young men*, met als belangrijkste vertegenwoordigers John Osborne, Joe Orton, Arnold Wesker en John Arden. Zij schreven stukken die, agressief en rauw als ze waren, het Engelse publiek wakker schudde. Het genre werd al gauw *kitchen sink*-toneel gedoopt en het had weer zijn wortels in het psychologisch realisme – hoe kan het ook anders in Engeland.

Met de introductie van de *kitchen sink* in het psychologisch realisme was de bedding geschapen voor Harold Pinter die in 1957 met *De kamer* als toneelschrijver debuteerde. De vroege stukken van Pinter spelen zich af in afgesloten ruimtes waarin de personen een soort geborgenheid beleven. Toch hangt de dreiging er voelbaar in de lucht. Want telkens wordt de rust verstoord door elementen van buiten. Tot zover passen de krachtige stukken van Pinter uitstekend in de *kitchen sink*-formule. Wat er naar de vorm nieuw aan is, zijn de absurde elementen, zoals het optreden van de blinde zwarte man-met-de-lerse-naam die de vrouw des huizes in *De kamer* oproept om naar huis te gaan. Of de bizarre verhoren in *Het verjaardagsfeest* waaraan de verloederde pianist Stanley onderworpen wordt.

Al is het dus niet toevallig dat het talent van Pinter zich in Engeland heeft kunnen ontwikkelen, toch heeft het lang geduurd voor de Engelse toneelkritiek vrede kon hebben met zijn nieuwe vormtaal. *Het verjaardagsfeest* werd bij de eerste opvoering zo neergesabeld dat het na een week van het repertoire genomen moest worden. Pinter was hoogst verbaasd toen het stuk niet lang daarna in Nederland bij Toneelgroep Centrum wel een succes werd. Hij kwam over, zag de voorstelling (met Henk van Ulsen als Stanley in de regie van Walter Kous) en bouwde een hechte band met dat gezelschap op.

Pinter en het absurde realisme

Harold Pinter werd in 1930 geboren in het Londense East End. Zijn vader was kleermaker (voor dames). Als kleine joodse jongen moet Pinter direct en indirect het nodige ervaren hebben van het aandonderende geweld van de Tweede Wereldoorlog. De dreiging in de vroege stukken van Pinter (*comedies of menace*) vindt ongetwijfeld hierin zijn oorsprong. Pinter heeft ook wel eens verteld dat joodse jongens in East End vaak achterna gezeten werden door jongens-gangs gewapend met melkflessen. Toen de oorlog in 1939 uitbrak werd Harold geëvacueerd naar een kasteel in Cornwall met vierentwintig andere jongens. Voor het 'sombere jongetje', zoals hij zichzelf beschrijft, was de pret daar niet groot. Na ongeveer een jaar kwam hij weer thuis maar snel daarna evacueerde hij opnieuw voor enige tijd, samen met zijn moeder. In 1944 kwam hij thuis. Menigmaal stonden de vlammen in de tuin als de Pinters de achterdeur opendeden maar nooit viel er een bom op het huis. (In Pinters *Party Time* uit 1991 wordt er een deur opengedaan en vervolgens straalt er, volgens de regie-aanwijzing, uit de deuropening een licht dat de kamer in brandt.)

Op de middelbare school munt hij uit in cricket, voetbal en toneel. (In bijna al Pinters stukken worden ver doorgevoerde voetbal- of cricketmetaforen gebruikt. Vertalers zonder sportgevoel vliegen bij deze passages uit de bocht.) Pinter speelde op school toneel. Hij vertolkte er Romeo en, op zijn zestiende, Macbeth. Na school was hij het liefst naar Oxford of Cambridge gegaan, maar dit ging alleen al niet door omdat hij geen Latijn kende. Met een beurs kon hij de Royal Academy of Dramatic Art bezoeken. In zijn eigen ogen miste hij het raffinement om mee te komen met de andere studenten. Toen veinsde hij een zenuwinstorting en ging hij een tijdje zwerven met behoud van beurs en zonder dat zijn ouders het wisten. (De zwervers in Pinters stukken mogen hem daarvoor dankbaar zijn.)

Lindsay Duncan (Ruth) foto Ivan Kyncl.

Pinters beroep op de dienstweigering-wet ('Ik wilde liever geen bijdrage leveren aan de oorlogsellende.') wordt tot twee maal toe afgewezen en als hij niet opkomt, komt hij eraf met boetes. In 1950 maakt hij met twee gedichten zijn debuut als dichter in *Poetry London*, onder de naam Harold Pinta. (Pinters figuren zijn ook altijd bezig hun eigen en elkaars naam te veranderen. Het wordt vaak gebruikt als een soort uitsluitings-mechanisme want lang niet alle figuren mogen de andere naam gebruiken.)

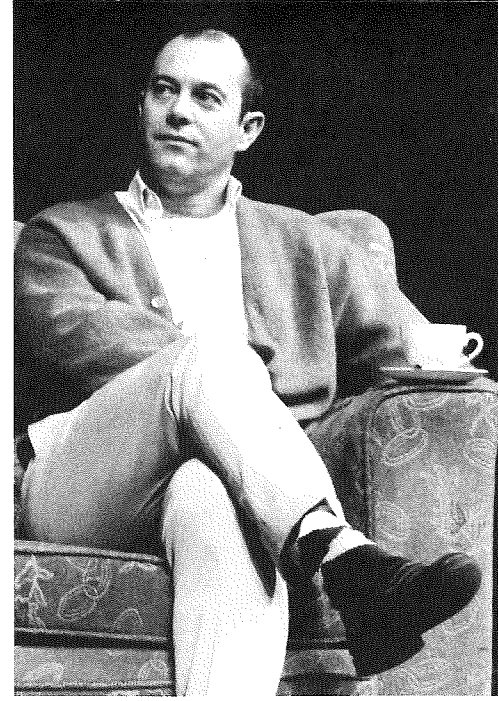
In 1951 volgt Pinter een acteursopleiding aan de Central School of Speech and Drama. Hij speelt in kleine theaters in Engeland en Ierland. In 1954 neemt hij een acteurspseudoniem aan en bij de

rolverdeling vinden we hem als David Baron. Pinter trouwt met de actrice Vivien Merchant nadat ze in dezelfde productie een hoofdrol hebben gespeeld. In 1957 schrijft Pinter op verzoek van Henry Woolf de eenakter *The Room* voor het Drama Department van de Bristol University. Het stuk wordt ook gespeeld op een door *The Sunday Times* georganiseerde toneelschrijfwedstrijd en zo komt het dat *The Room* in die krant besproken wordt door de gezaghebbende Harold Hobson. Vanaf dat moment bestaat Pinter in de Britse toneelwereld.

Ik beschouw *The Room* als Pinters geheime goudvoorraad. Alle elementen die in zijn latere stukken gebruikt worden, komen in deze eenakter in hun meest prille vorm al voor. Daarom wil ik stilstaan bij dit stuk. In *The Room* zien we Rose, een vrouw van zestig, met Bert, een chauffeur, in hun kamer. Rose prijst zich gelukkig met de gezelligheid, warmte en geborgenheid die de kamer haar biedt. De man zegt niets. Dan komt Mr Kidd op bezoek. De conciërge? De vrouw ziet hem als de huiseigenaar. Zelf is hij daar niet zeker van, evenmin als van zijn afkomst, hoewel hij bijna zeker weet dat zijn moeder joods was. Hij weet niet meer hoe groot het huis is omdat hij, in tegenstelling tot vroeger, de verdiepingen niet meer telt. Hij heeft ook in deze kamer gewoond, hij herkent de schommelstoel maar Rose zegt dat zij die zelf heeft ingebracht. Als Mr Kidd weg is, vertrekt Bert voor een rit met zijn vrachtauto. Niet lang daarna komt er een jong stel binnen. Ze hebben door het huis gezworven op zoek naar woonruimte. In het vochtige souterrain treffen ze een man die zei dat kamer 7 nog vrij was. 'Dat is deze kamer,' zegt Roos. Het stel is de deur nog niet uit of Mr Kidd komt terug, in alle staten. Er waart al dagen een indringer rond in het souterrain en die maakt hem het leven zuur. Als Mr Kidd weg is arriveert Riley, een blinde neger met een Ierse naam. Is hij de indringer? Hij heeft een boodschap van Rose's vader: thuiskomen. Hij noemt haar Sal. 'I waited to see you.' Is hij haar vader? En to see betekent ook: opzoeken en begrijpen. Als Rose zijn ogen aanraakt komt Bert binnen. Hij heeft een geweldige rit gemaakt, vertelt van hoe hij

de wagen (bij hem een *she*) er van langs heeft gegeven. Dan slaat hij Riley in elkaar onder de uitroep 'lice!' Rose wrijft zich in de ogen en zegt 'I can't see'.

The Room is geschreven in de traditie van het in Engeland zo ver doorontwikkelde psychologisch realisme. Het lijkt of de schrijver telkens een eindje oploopt met dat realisme. In dat realisme plaatst Pinter de absurditeiten. Het zijn wendingen die je in een andere context niet zou pikken, maar door hun inbedding in het ijzersterke realisme en uitgedrukt in een echter dan echt idioom móet je ze wel *au sérieux* nemen. (Voor veel Engelse critici blijven die absurditeiten overigens stijlbreuken.)

Keith Allen (Teddy) foto Ivan Kyncl.

In *The Room* maken we kennis met het binnen-gevoel, de veiligheid van de baarmoeder, zou je kunnen zeggen, versus de boze buitenwereld. Er is een grote existentie-angst die versterkt wordt doordat het bezit van de kamer wordt bedreigd. Rose voelt zich er thuis maar de boodschapper geeft haar te verstaan dat ze moet thuiskomen. Hoe kun je thuiskomen als je al thuis bent? En wat de droom van het thuiskomen voor Rose zou kunnen zijn, wordt vernietigd door Rose's man Bert, die de boodschapper elimineert nadat hij eerst Rose bedrogen heeft met zijn geile auto. Wiens oudtestamentische wraak is het dat Rose Riley's blindheid erft?

De basis van het stuk is de ruimte, de kamer, de veiligheid die onveiligheid oproept. Het realisme is het cement voor Pinters absurditeiten. Hoe komt dit cement zo deugdelijk? Pinter werkt niet met kaartenbakken. Hij schrijft vooraf geen plan van actie. Hij stelt zich geen verhaal voor, hoogstens een beeld. Als zich een stuk bij hem aandient ziet hij vaak een kamer. En dan maar wachten tot er iemand binnenkomt. Pinter heeft vaak gezegd dat hij zijn figuren niet verzint maar dat hij notuleert wat ze zeggen. Het lijkt wel of ze de trap zijn opgeklommen uit zijn onderbewustzijn, een dampig souterrain, even dampig als het souterrain onder *The Room*. Dat verklaart ook waarom de stukken van Pinter psychoanalytisch zo prachtig te duiden zijn. Existentie-angst, autoriteitsangst, verdringing en projectie: het zit er allemaal in. Pinters trauma's van de jodenvervolgning, het schrikbeeld van het achternagezeten worden in zijn jeugd, zijn rillingen van de koude oorlog – het is allemaal in de stukken terechtgekomen.

Pinter zal zijn werk nooit duiden. Wel is hij vaak bereid gevonden een rol in een Pinter-stuk te spelen. En als hij dan tijdens de repetities zegt: 'Wat zou de auteur hier bedoeld hebben?' maakt hij geen grapje. Als je hem vraagt waar de woede van Lenny, als zijn broodje gepikt is (in *The Homecoming*) vandaan komt, zegt Pinter doodleuk: 'Ask him!'

Een van de antwoorden komt van Harold Hobson, toneelcriticus van *The Sunday Times*, schrijvend in het tijdschrift *Drama* in 1978:

Het is of het kapsel van een min of meer beschaafde conversatie kapotgescheurd wordt door het losbarsten van een onderzeese aardbeving. Ik heb *The Homecoming* altijd het sterkste maar ook het bedreigendste stuk van Pinter gevonden. Het is een briljante demonstratie van de gesel die je treffen kan op een lentemiddag waarop de vogeltjes fluiten. In de voorstelling wordt de vreemde passiviteit waarmee Teddy de overstap van zijn vrouw naar zijn seksuitbatende slonzige familie voor lief neemt, niet uitgelegd. Ik weet zeker dat Pinter het zo bedoelt. Pinter heeft er nooit veel heil in gezien alles zo duidelijk te maken als het ABC-nieuws altijd doet.

* *The Homecoming* is in Nederland gespeeld als *De thuiskomst* in 1966 en in 1967 door Toneelgroep Centrum, in 1976 door Toneelgroep Theater, in 1984 door Toneelgroep De Appel, in 1992 door een vrije producent, en in 1996 in een overrompelende coproductie van Het Oranjehotel en Theater van het Oosten in de regie van Jeroen van den Berg, met weinig meubels en op de achterwand de videoprojectie van een bewegende zee.

De literatuurvorser Guido Alsmansi ziet Pinters karakters als representanten van een geheel eigen liegcultuur. In zijn visie spreken ze nooit, maar dan ook nooit de waarheid en leven ze in een wereld waarin alleen toeren gebouwd worden.

Het Royal National Theatre voor het eerst in Nederland

Het Royal National Theatre uit Londen is het grootste en, samen met de Royal Shakespeare Company, belangrijkste repertoiregezelschap van Groot-Britannië. Veel Nederlandse bezoekers van Londen zullen het gebouw van het RNT met zijn drie fantastische theaterzalen kennen, zoals het ligt op de South Bank van de Thames.

Dit is het eerste bezoek van het gezelschap aan Nederland in zijn 34-jarig bestaan. Gelet op de grote belangstelling in Nederland voor Brits theater is dit misschien verrassend. Maar de eerste taak van het RNT is altijd geweest om gedurende het hele jaar een uitgebreid programma van producties te verzorgen in alledrie de theaterzalen. Internationale tournees waren daarom een tweede prioriteit. Al heeft het RNT altijd de ambitie gehad zijn werk op internationale podia te laten zien, de praktische moeilijkheden om een productie uit een van de eigen theaters weg te nemen waren altijd aanzienlijk. Toch hebben met name de laatste jaren succesvolle tournees plaatsgevonden naar allerlei plaatsen in de wereld, waaronder het Verre Oosten en de beide Amerika's.

Nu, uiteindelijk dan, komt het RNT naar Nederland met de productie van *The Homecoming*, een moderne klassieker van de man die haast zeker de grootste levende Britse toneelschrijver is, Harold Pinter. We zijn er enorm blij mee dat Jan van Vlijmen, in zijn laatste jaar als directeur van het Holland Festival, het gezelschap naar Amsterdam heeft uitgenodigd. The British Council is er trots op als coproducer betrokken te zijn bij de reeks voorstellingen, samen met de Amsterdamse Stadsschouwburg.

Pinters werk is natuurlijk heel bekend in Nederland. *De thuiskomst* ging in januari 1966 in première bij Toneelgroep Centrum, met Guus Hermus in een van de hoofdrollen, minder dan een jaar na de eerste voorstelling in Engeland. Verder is de laatste jaren een nauwe band ontstaan tussen Pinter en Toneelgroep Amsterdam, die al zijn nieuwe werk op de planken brengt, zoals onlangs zijn laatste stuk *Ashes to Ashes*.

Deze zomer vieren we de vijftigste verjaardag van het Holland Festival. Het is ook de vijftigste verjaardag van de opening van The British Council in Amsterdam (na ruim een jaar Den Haag). In deze vijftig jaar is de Council betrokken geweest bij een veelheid aan culturele projecten in Nederland, bij Brits-Nederlandse samenwerking in de wetenschappen, het onderwijs en de kunsten. En wellicht ook bij de inmiddels indrukwekkend goede beheersing van de Engelse taal in dit land.

Onze projecten in de kunsten zijn altijd een centraal punt in ons werk in Nederland geweest en hebben bijgedragen aan het omvangrijke netwerk van contacten tussen onze beide landen. In de komende jaren willen wij met deze projecten doorgaan en ze verdiepen, vanuit ons nieuwe kantoor op de Keizersgracht en ons Education Centre op de NZ Voorburgwal. Wij zullen ons daarbij, met onze Nederlandse partners, richten op de zeer getalenteerde nieuwe generatie van Britse kunstenaars, schrijvers en podiumkunstenaars.

Tim Butchard, Director
The British Council, Amsterdam

The Royal National Theatre for the first time in the Netherlands

The Royal National Theatre in London is Britain's largest and, together with the Royal Shakespeare Company, its most important repertory company. Many Dutch visitors to London will be familiar with its imposing building, containing three magnificent theatre spaces, on the South Bank of the Thames.

This is the company's first visit to the Netherlands since it was founded 34 years ago. In view of the widespread interest in English theatre in the Netherlands this is perhaps surprising. But the RNT's primary mission has been to sustain a full programme of productions in each of its three theatres throughout the year. International touring has had to take second place: the company values highly its opportunities to show its work on the international stage, but the practical constraints of extracting a production from the repertoire are considerable. However, in recent years extremely successful tours have taken place to many parts of the world, including the Far East and the Americas.

Now, at last, the RNT comes to the Netherlands, bringing a production of a modern classic that has been widely acclaimed by British critics, by a man who is arguably Britain's greatest living playwright, Harold Pinter. We are delighted that Jan van Vlijmen, in his last year as Holland Festival Director, has invited the company to Amsterdam, and the British Council is proud to be the co-producer of the tour, together with the Amsterdam Stadsschouwburg.

The Homecoming, Lindsay Duncan (Ruth), Keith Allen (Teddy) foto Ivan Kyncl.

Pinter's work is of course extremely well-known in the Netherlands.

The Homecoming was premiered here by Toneelgroep Amsterdam, with Guus Hermus in a leading role, less than a year after it was first performed in England in 1965. In subsequent years a close link has been formed between the playwright and Toneelgroep Amsterdam, which stages all his new work, most recently his latest play *Ashes to Ashes*.

This year we celebrate the fiftieth anniversary of the Holland Festival; it is also the fiftieth anniversary of the British Council's arrival in Amsterdam from Den Haag. During these 50 years the British Council has managed a wide variety of cultural programmes in the Netherlands: promoting Dutch-British partnerships between organizations and individuals in the sciences, education, and the arts; and contributing towards this country's striking English language skills. Our arts programmes have always been a central feature of our work in the Netherlands, helping to establish what is now a rich network of contacts between the two countries. In the years ahead, from our new office on the Keizersgracht, and our Education Centre on the NZ Voorburgwal, we plan to maintain and extend this side of our work, focussing on promoting the work of an extraordinary talented younger generation of British artists, writers and performers.

Tim Butchard
Director
The British Council
Amsterdam

The British Council

(co-producer of *The Homecoming*)

Building partnerships with the Netherlands in the arts, sciences, education, and the English language

Main office

Keizersgracht 269
1016 ED Amsterdam
Telephone: 020-550 60 60
Telefax: 020-620 73 89
e-mail: on request

Education Centre

The British Council Education Centre
Nieuwezijds Voorburgwal 328
1012 RW Amsterdam
Telephone: 020-524 76 70
Telefax: 020 - 626 23 07
e-mail: on request

COLOFON

Dit is een uitgave van
het Holland Festival
Kleine-Gartmanplantsoen 21
NL-1017 RP Amsterdam
telefoon 31 (0)20.627 65 66
telefax 31 (0)20 620 34 59
e-mail: hollfest@xs4all.nl
internet:
<http://www.xs4all.nl/~hollfest>

Opmaak: Berendina Bakker
Eindredactie: Peter Janssen
Assistentie/beeldredactie:
Cathelijne de Wilde
Coverontwerp: Studio Anthon Beeke
Drukwerk: Stadsdrukkerij Amsterdam

Hoofdbegunstiger

VSB FONDS

Stichting VSB Fonds steunt initiatieven in de Nederlandse samenleving met een sociale, culturele of educatieve strekking, evenals projecten op het gebied van natuurbehoud. Aldus geeft het Fonds opnieuw inhoud aan de oorspronkelijke maatschappelijke idealen van VSB Bank.

Sponsors

Audi/Pon's Automobielhandel B.V.
All Nippon Airways Co.
BankGiroLoterij
Buma/Stemra
Fuji Photo Film B.V.
Honda Motor Co.
Hotel Okura Amsterdam
The Japan Foundation
Japanese Chamber of Commerce
and Industry
Kikkoman Co.
Koninklijke Ahold nv
Koninklijke PTT Nederland NV
De Lotto/
Stichting de Nationale Sporttotalisator
The Nippon Foundation
Mediamax Group B.V. Amsterdam

Sponsors

Nederlandse Spoorwegen NV
NOG Verzekeringen
SAS Scandinavian Airlines
Stadsdrukkerij Amsterdam
Vrij Nederland
de Volkskrant B.V.
Yakult Europe B.V.

Fondsen

Prins Bernhard Fonds

Subsidiënten

Ministerie van OCenW
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Buitenlandse Zaken
Gemeente Amsterdam

Holland Festival Vriendenkring

Alcatel Nederland BV
ABN-AMRO Bank N.V.
Amsterdam RAI
Delta Lloyd Verzekeringsgroep NV
EOE-Optiebeurs
Hillen & Roosen B.V.
Kamer van Koophandel en Fabrieken
voor Amsterdam en Haarlem
Koninklijke Ahold nv
Koninklijke Nederlandse Toeristen-
bond ANWB
Koninklijke PTT Nederland NV
De Nederlandsche Bank N.V.
NOG Verzekeringen
Rabobank
SENS Stichting Exploitatie
Nederlandse Staatsloterij
Shell Nederland B.V.
VNU B.V.
Stichting VSB Fonds

De zichtbaarheid in de stad
van het Holland Festival is
vergroot door de
Stadsdrukkerij Amsterdam

